

ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ ΩΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

A. ΣΤΟΧΟΙ

- Η εξοικείωση στη συναρμολόγηση ηλεκτρικών κυκλωμάτων.
- Η εξοικείωση στη χρήση τροφοδοτικού.
- Η εξοικείωση με τη σύνδεση και τη χρήση του πολύμετρου στις ηλεκτρικές μετρήσεις.
- Η αισθητοποίηση της έννοιας της αντίστασης.
- Η εξαγωγή συμπερασμάτων για το είδος και τη λειτουργία ενός διπόλου από τη μορφή της χαρακτηριστικής του καμπύλης.
- Η σύγκριση των χαρακτηριστικών καμπύλων ηλεκτρικής πηγής και ωμικού αντιστάτη.
- Η αντιμετώπιση πρακτικών προβλημάτων.
- Η κατανόηση της έννοιας του σφάλματος κατά τη μέτρηση.

B. ΘΕΜΑ

- Η μέτρηση της έντασης I του ρεύματος για διάφορες τιμές της τάσης V_R στα άκρα αντιστάτη (μεταβάλλοντας την τάση εξόδου του τροφοδοτικού), η χάραξη της χαρακτηριστικής καμπύλης $V_R - I$ του αντιστάτη και ο υπολογισμός της κλίσης κ .
- Ο πειραματικός προσδιορισμός της αντίστασης R ενός αντιστάτη από μέτρηση με ωμόμετρο και από την κλίση της χαρακτηριστικής του καμπύλης.
- Ο υπολογισμός του σφάλματος στον προσδιορισμό της αντίστασης R .

Γ. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ

- Ηλεκτρική πηγή (τροφοδοτικό μεταβαλλόμενης συνεχούς τάσης)
- Αντιστάτες διαφόρων τιμών (π.χ. 10Ω , $20\Omega / 5W$)
- Δύο πολύμετρα
- Διακόπτης (μπουτόν πίεσης)
- Αγωγοί σύνδεσης (6 μπανάνα – μπανάνα)

Δ. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

- Για την πραγματοποίηση και κατανόηση της άσκησης χρειάζονται οι παρακάτω γνώσεις από το σχολικό βιβλίο Γενικής Παιδείας της Β' τάξης Λυκείου :
  - ✓ ενότητα 3.2.1 : Ηλεκτρικές πηγές
  - ✓ ενότητα 3.2.2 : Ένταση ηλεκτρικού ρεύματος
  - ✓ ενότητα 3.2.3 : Αμπερόμετρο, Βολτόμετρο
  - ✓ ενότητα 3.2.4 : Αντίσταση, Αντιστάτης

Ε. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Αντιστάτης ονομάζεται το ηλεκτρικό δίπολο στο οποίο ο λόγος της τάσης V στα άκρα του προς την ένταση I του ρεύματος που τον διαρρέει, παραμένει σταθερός. Τον λόγο αυτό τον ονομάζουμε αντίσταση R του αντιστάτη και αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτού :

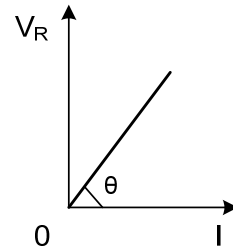
$$R = \frac{V}{I}$$

- Οι αντιστάτες του εμπορίου φέρουν καταγραμμένα δύο τουλάχιστον στοιχεία :
  - ✓ την τιμή της αντίστασης

- ✓ τη μέγιστη επιτρεπόμενη ισχύ, που μπορεί να δαπανήσει ο αντιστάτης
- Η ένταση του ρεύματος στον αντιστάτη υπολογίζεται από τη σχέση, που είναι γνωστή σαν νόμος του Ohm :

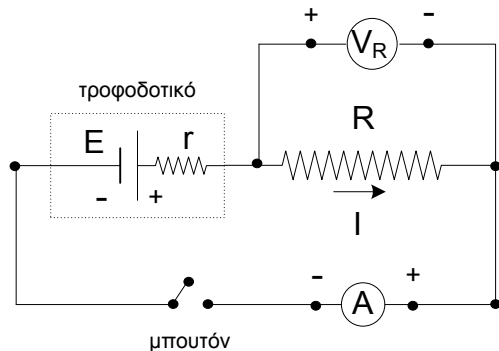
$$I = \frac{V_R}{R}, \quad R = \text{σταθ.}$$

- Η γραφική παράσταση $V_R - I$:
  - ✓ είναι ευθεία γραμμή με θετική κλίση
  - ✓ περνάει από την αρχή των αξόνων
  - ✓ έχει κλίση κ ίση με την αντίσταση R του αντιστάτη ($\kappa \equiv \epsilon\phi\theta = R$)
- Ο αντιστάτης είναι παθητικό δίπολο του ηλεκτρικού κυκλώματος.

ΣΤ. ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΜΑΤΟΣ

1. Συναρμολογούμε το κύκλωμα του σχήματος χρησιμοποιώντας την έξοδο 0 – 20V DC του τροφοδοτικού, αντιστάτη 10Ω / 5W, διακόπτη – μπουτόν, αμπερόμετρο στις υποδοχές 20A DC – COM και βολτόμετρο στις υποδοχές 20V DC – COM.

- Το κύκλωμα πρέπει να το κλείνουμε μόνο για όσο χρονικό διάστημα είναι απαραίτητο να ρυθμίζουμε την τάση και να παίρνουμε τις ενδείξεις των οργάνων.
- Τα όργανα πρέπει να συνδέονται σωστά στο κύκλωμα, γιατί με λάθος σύνδεση μπορεί να καταστραφούν !
- Για τη σύνδεση των πολυμέτρων θα χρησιμοποιήσουμε καλώδια με μπανάνες και όχι τα δικά τους, γιατί δεν συνδέονται εύκολα στο κύκλωμα.
- Στα πολύμετρα, που θα χρησιμοποιηθούν σαν αμπερόμετρο και βολτόμετρο, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την κατάλληλη κλίμακα και να τα συνδέσουμε με το κύκλωμα στις κατάλληλες υποδοχές.

Ζ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Λήψη μετρήσεων

1. Καταχωρούμε την ονομαστική τιμή $R_1 = 10 \Omega$ του αντιστάτη στον ΠΙΝΑΚΑ 1.
2. Με ανοικτό το κύκλωμα μετράμε την τιμή του αντιστάτη R_1 με το ωμόμετρο. Καταγράφουμε την τιμή της $R_{1\omega}$ στον ΠΙΝΑΚΑ 1.
3. Με ανοικτό το κύκλωμα μετράμε τη V_{R1} και την ένταση I_1 του ρεύματος. Καταχωρούμε το ζεύγος τιμών στον ΠΙΝΑΚΑ 1 (είναι καταχωρημένες).
4. Με κλειστό το κύκλωμα μεταβάλλουμε την τάση εξόδου του τροφοδοτικού επιλέγοντας τάσεις $V_{R1} = 2 - 8 \text{ V}$ ανά $\sim 2 \text{ V}$. Μετράμε τις αντίστοιχες τιμές I_1 του ρεύματος και καταχωρούμε τα ζεύγη τιμών (V_{R1}, I_1) στον ΠΙΝΑΚΑ 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 – ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ					
Ονομαστική τιμή αντιστάτη					$R_1 = 10,0 \Omega$
Τιμή αντίστασης R_1 μετρημένη με ωμόμετρο					$R_{1\omega} = \dots\dots\dots \Omega$
V_{R1} (V)	0,00	2,00	4,00	6,00	8,00
I_1 (A)	0,00				

5. Επαναλαμβάνουμε την πειραματική διαδικασία 1 – 4 με τον αντιστάτη ονομαστικής τιμής $R_2 = 20\Omega$ ($10\Omega + 10\Omega$), καταγράφοντας τις αντίστοιχες ενδείξεις των οργάνων στον ΠΙΝΑΚΑ 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 – ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ							
Ονομαστική τιμή αντιστάτη							$R_2 = 20,0 \Omega$
Τιμή αντίστασης R_2 μετρημένη με ωμόμετρο							$R_{2\omega} = \dots\dots\dots \Omega$
V_{R2} (V)	0,00	2,00	4,00	6,00	8,00	10,00	12,00
I_2 (A)	0,00						

Επεξεργασία μετρήσεων

1. Σχεδιάζουμε σε μιλιμετρέ χαρτί τη χαρακτηριστική καμπύλη $V_{R1} - I$ για τον αντιστάτη R_1 .
2. Σχεδιάζουμε στο ίδιο μιλιμετρέ χαρτί τη χαρακτηριστική καμπύλη $V_{R2} - I$ για τον αντιστάτη R_2 .
3. Υπολογίζουμε τις κλίσεις κ_1 και κ_2 των δύο χαρακτηριστικών καμπύλων και καταχωρούμε τις τιμές στον ΠΙΝΑΚΑ 3.
4. Υπολογίζουμε την τιμή της αντίστασης κάθε αντιστάτη R_{1x} και R_{2x} από την κλίση της αντίστοιχης χαρακτηριστικής και καταχωρούμε τις τιμές τους στον ΠΙΝΑΚΑ 3.
5. Αν θεωρήσουμε ιδανική την ένδειξη R_ω του ψηφιακού ωμομέτρου για την τιμή της κάθε αντίστασης, υπολογίζουμε το σφάλμα στον πειραματικό προσδιορισμό της τιμής των αντιστάσεων.
 $[\sigma_R \% = (|R_\omega - R_x| / R_\omega) \cdot 100 \%]$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 – ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ			
Κλίση της $V_{R1} - I_1$:	$\kappa_1 = \Delta V_{R1} / \Delta I_1$	κ_1	V/A
Κλίση της $V_{R2} - I_2$:	$\kappa_2 = \Delta V_{R2} / \Delta I_2$	κ_2	V/A
Τιμή της R_1 από κλίση χαρακτηριστικής :	$R_{1x} = \kappa_1$	R_{1x}	Ω
Τιμή της R_2 από κλίση χαρακτηριστικής :	$R_{2x} = \kappa_2$	R_{2x}	Ω
Σφάλμα μεταξύ $R_{1\omega}$ & R_{1x} :	$\sigma_R \% = (R_{1\omega} - R_{1x} / R_{1\omega}) \cdot 100 \%$	$\sigma_{R1} \%$	%
Σφάλμα μεταξύ $R_{2\omega}$ & R_{2x} :	$\sigma_R \% = (R_{2\omega} - R_{2x} / R_{2\omega}) \cdot 100 \%$	$\sigma_{R2} \%$	%

Η. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ :

- Διατυπώνουμε τα παρακάτω συμπεράσματα διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
  1. Το αμπερόμετρο συνδέεται στο κύκλωμα σε σειρά / παράλληλα.
  2. Το βολτόμετρο συνδέεται στο κύκλωμα σε σειρά / παράλληλα.
  3. Όταν το αμπερόμετρο δεν δείχνει ρεύμα στο κύκλωμα που χρησιμοποιήσαμε, τότε το κύκλωμα είναι κλειστό / ανοικτό.
  4. Η χαρακτηριστική καμπύλη $V_R - I$ υπακούει / δεν υπακούει στο νόμο του Ohm για αντιστάτη.
  5. Η μορφή της χαρακτηριστικής καμπύλης $V_R - I$ είναι ευθεία με θετική / αρνητική κλίση.
  6. Η χαρακτηριστική καμπύλη $V_R - I$ περνάει / δεν περνάει από την αρχή των αξόνων.
  7. Η κλίση της χαρακτηριστικής καμπύλης $V_R - I$ παριστάνει την εσωτερική αντίσταση της πηγής / αντίσταση του εξωτερικού αντιστάτη.
  8. Εάν αλλάξει η πολικότητα της τάσης, η μορφή της χαρακτηριστικής καμπύλης $V_R - I$ θα αλλάξει / παραμείνει ίδια.
  9. Ο αντιστάτης είναι παθητικό / ενεργητικό δίπολο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ :

1. Η χαρακτηριστική καμπύλη $V_R - I$ του αντιστάτη υπακούει στην εξίσωση $V_R = I R$;
2. Ποια είναι η φυσική σημασία της κλίσης της χαρακτηριστικής καμπύλης $V_R - I$;
3. Ποια είναι η φυσική σημασία της κλίσης της χαρακτηριστικής καμπύλης $I - V_R$;
4. Η χαρακτηριστική καμπύλη του αντιστάτη περνάει από την αρχή των αξόνων ; Τι σημαίνει αυτό ;
5. Γιατί η κλίση της χαρακτηριστικής καμπύλης του αντιστάτη $R_2 = 20 \Omega$ είναι μεγαλύτερη από την κλίση της χαρακτηριστικής καμπύλης της αντίστασης $R_1 = 10 \Omega$; Τι σημαίνει αυτό ;
6. Πού οφείλεται το σφάλμα μεταξύ της πραγματικής τιμής R_ω και της τιμής R_x της αντίστασης που υπολογίζουμε από τη χαρακτηριστική ;
7. Εάν αλλάξει η πολικότητα της τάσης, τι μορφή θα πάρει η χαρακτηριστική καμπύλη $V_R - I$;
8. Τι συμπεράσματα βγάζουμε από τη σύγκριση των χαρακτηριστικών καμπύλων ηλεκτρικής πηγής και αντιστάτη ;